

Agrumi — gospodarske i ukrasne biljke

Ing. agr. Bruno Šišić

Nije nimalo čudno, da se u časopisu, kojeg izdavaju naši pomorci, pojavljuje članak, koji ne zadire direktno u pomorsku problematiku, barem se nekim biljnim vrstama, jer je poznata činjenica da je bilje oduvijek bilo predmet njihovog uživanja i rasonode u dokolici. Da je ova tvrdnja ispravna, svjedoče nam uredni i često vrlo rijetkim i egzotičnim južnim biljem bogati vrtovi, predvorja i kućni prostori mnogih dubrovačkih pomoraca. Zahvaljujući baš pomorcima, među južnim biljem — ukrasnim i gospodarskim, koje na našem području danas uspijeva, nalazi se velik broj takovih vrsta, koje nijesu djeca ovog kraja, nego su kroz vjekove donošane s raznih strana svijeta i ovdje udomaćene. To je velik doprinos pomoraca, kojeg su dali, a i ubuduće će davati svom kraju, njegovoj lijepoj i bogatoj prirodi.

Kad je riječ o južnom bilju, koje je od gospodarske vrijednosti, a koje u isto vrijeme predstavlja i trajan ukras naših vrtova te je prema tome od dvojake koristi, onda ćemo svakako u prvom redu spomenuti agrume.

Agrumi. Šta se podrazumijeva pod ovim pojmom? On predstavlja zajednički naziv za biljne vrste iz roda Citrus, među koje ubrajamo naranču, limun, mandarin, četrun, grejpfрут i još neke druge manje važne i poznate vrste. Dakle, to je grupa srodnih biljaka, koje su s gospodarske strane gledišta za naše primorske krajeve, a posebno za dubrovački kraj od velikog značaja.

Plodovi naranča, limuna i mandarina kao rijetko koje voćke imaju svestranu upotrebu. Oni se u prvom redu upotrebljavaju neprerađeni, a njihova kora, koja se tom prilikom ljušti, rabi se kao začim u domaćinstvu ili u ljekarstvu, jer obiluje aromatičnim uljem. Što se tiče sadržaja aromatičnog ulja, ono se pored kore plodova nalazi i u lišću biljaka iz kojeg se također može vaditi i korisno upotrebiti. Kako plodovi agruma obiluju sokom, to se u nekim zemljama pa i kod nas rado prave osvježujuća pića, koja su poznata po svojoj okrepljujućoj moći. Isto tako

ovi plodovi su prikladni za pravljenje odličnih džemova.

Obazrevši se ukratko na upotrebu plodova treba posebno istaći njihovu hranjivost, jer pored energetske vrijednosti, među voćem zauzimaju prvo mjesto u pogledu sadržaja vitamina, uglavnom vitamina C. Zato su oni vrlo važan prehrambeni artikal, a naročito za djecu i trudnice. Radi svoje čuvene hranjivosti i prijatnog ukusa plodovi agruma su traženi po cijelom svijetu. U nekim zemljama, među kojima ima i onih, koje nijesu proizvađači agruma, potrošnja plodova iznosi po nekoliko kg. po stanovniku kao na pr. Zap. Njemačka 4 kg po stanovniku, Švicarska 11 kg i još neke zemlje, dok je potrošnja kod nas prema podacima iz 1950. g. iznosila tek 4 dkg po stanovniku, što je nedovoljno.

A sada ćemo pogledati, koji su najglavniji uslovi, koje postavlja kultura ovog bilja.

Domovina agruma je Južna Kina i Malajski poluotok. Kako, dakle potječu iz vrućih krajeva s mnogo oborina, to mogu uspjevati ondje, gdje imaju na raspolaganju uz dovoljnu vlagu mnogo topline bez znatnijih kolebanja i gdje temperatura samo rijetko kada padne par stepeni ispod 0 st. Celz. Iz ovoća je vidljivo, da su agrumi tropsko i subtropsko bilje, pa je njihovo uzgajanje ograničeno uglavnom na ove predjele.

Usporedimo li s ovim mogućnostima, koje pruža podneblje južnog Jadranskog primorja, dolazimo do zaključka, da je u ovom dijelu naše zemlje uzgoj agruma moguć, a to nam najbolje potvrđuju podaci o temperaturi i oborinama. Tako na pr. prosječna godišnja temperatura za Dubrovnik iznosi 17 stepeni Celz., dok prosječna mjesečna temperatura za najhladniji mjesec iznosi 9 stepeni Celz., a približno tome su podaci i za ostala mjesta na ovom dijelu Primorja. Što se oborina tiče njih uglavnom ima dovoljno osim u najvrućim ljetnim mjesecima. Veću prepreku kulturi agruma na ovom području predstavljaju vjetrovi, koji duvaju u neka doba godine. Prema tome kod uzgoja agruma kod nas moramo voditi računa o položaju zemljišta na kojem ih mislimo gajiti

u odnosu na zaštićenost od hladnih i jakih vjetrova, birajući kod toga na zimu otporne vrste i sorte. Neki od ovih osnovnih uvjeta su poznati dobrom dijelu naših ljudi s obzirom da kultura naranača, limuna i mandarina u ovim krajevima nije sasvim nova. Ali trebamo naglasiti, da je u isto vrijeme vrlo ograničena, jer još uvijek nisu iskorištene ni izdaleka sve mogućnosti uzgoja ovog voća, o gospodarskoj vrijednosti odnosno rentabilnosti kojega uopće ne treba dvojiti.

Dosadašnja proizvodnja agruma je s obzirom na opseg kulture i prinos po stablu kod nas vrlo niska, a kako je potražnja za njihovim plodovima mnogo veća od domaće proizvodnje, te plodove uvozimo. Tako smo na pr. u 1950. g. proizveli oko 1.000 q plodova, a uvezli smo 3.300 q iz drugih zemalja. Iako domaća proizvodnja agruma neće ni u budućnosti biti u stanju da u potpunosti podmiruje naše potrebe, budući da potrošnja njihovih plodova kod nas stalno raste, a proizvodne mogućnosti su klimatski ograničene, ipak bi se sadnjom agruma te povećanjem broja rodnih stabala kao i podizanjem prinosa po stablu

kod postojećih nasada uvoz plodova znatno smanjio. Radi toga gajenje stabala agruma u ovim predjelima treba forsirati. Uzgred napominjemo da su u tu svrhu osnovani rasadnici za proizvodnju sadnica ovog južnog voća.

Kada već govorimo o agrumima, o pogodnostima, koje pružaju čovjeku, onda moramo nezostavno spomenuti i njihovu vrijednost za ukrašavanje vrtova pa čak i kućnih prostorija uzgojem patuljastih formi u sudovima. Ukrasna vrijednost lijepo uzgojenih stabala agruma sastoji se u tome, što imaju trajno zelenu, lijepo razvijenu, gustu krošnju, koja se kod većine vrsta i sorata ukraši žutim, narančastim ili crvenkastim plodovima baš u ono doba godine, kada u vrtu nestaje cvijeća i kada prirodi nedostaje život i raznolikost boja.

Dakle, na osnovu svega ovoga što smo do sada o agrumima kazali, kod osnivanja vrta vodimo računa, o sadnji agruma, jer ćemo uzgojem ovog bilja imati dvojakom korist vezujući na taj način korisno s ugodnim.